

מראי מקומות- עבודה זרה ל"א

- (א) **סתם יינם אסור בהנאה- ע' ברמב"ם** (מאכלות אסורות י"א, א'- ג') דמשמע מדבריו שם חילוק יסודי בין יין נסך ובין סתם יינם, דבין נסך ממש אין לו שיעור, דנלמד איסורו מהא דכתי' ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, ולכן לוקה אם שותה אפי' כל שהוא. אבל בסתם יינם, כ' הרמב"ם דבשותה רביעית ממנה לוקין אותו מכת מרדות, ומשמע דכל דהאיסור רק ברביעית. ויש לעי', מהו החילוק, אם יין נסך אסור בכל שהוא, וסתם יינם אסור מדרבנן מחשש שמא הם יין נסך (ואפי' אם עיקר איסורם הוא משום חתנות, מ"מ מבואר בסוגיא שיש לסתם יינם גדרים של יין נסך, דגם יש גזירה אטו יין נסך), א"כ למה לא אמרי' דאסורין מדרבנן בכל שהוא. **וע' באבי עזרי שם, שהביא מהגרי"ז לבאר דשי' הרמב"ם הוא שיש ב' איסורים ביין נסך. שהרי יש דין תקרובת ע"ז דשייך בכל תקרובת, שכל מה שהקריב לע"ז, פירות, מלח, מים, וכו', הכל נכלל באיסור תקרובת ע"ז. ועוד יש איסור אחר לשי' הרמב"ם, וכמש"כ שם, שנא' אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכמו יקומו וכו'. דהיינו, שיש איסור מיוחד ליין נסך, מלבד האיסור דכבר שייך ב' משום שהוא תקרובת ע"ז (וע' בתוס' לעיל [כט: ד"ה יין] דמשמע דרק ענין א' הוא, אלא דיש אופן תקרובת של זביחה, ואופן של ניסוך, ע"ש). וא"כ, נמצא דיין נסך יש בה ב' איסורין, האיסור דלא ידבק, דכ' הרמב"ם בספר המצוות דכולל בה יין נסך, וגם האיסור דאשר חלב זבחימו וכו'. וא"כ, ביאר הגרי"ז דלענין יין נסך ממש, הא אית ב' האיסור דלא ידבק בידך מאומה, וא"כ שפיר עובר בכל שהוא. אבל לענין סתם יינם, מה שאסרו סתם יינם הוא בגרירת איסור דיין נסך, ומשום איסור המיוחד דיין נסך דנלמד מקרא דאשר חלב וכו'. וא"כ, כיון דכל האיסור הוא משום גרירת איסור יין נסך דקרא דאשר חלב, ובקרא זה כתיב "ישתו יין נסיכם", בלשון שתיי, א"כ שפיר אמרי' דאין האיסור אלא ברביעית. וע' מה שהק' האבי עזרי להק' על הגרי"ז, ולפרש באו"א.**
- (ב) **ומפתח או חותם ביד ישראל, ר"א מתיר, וכו'- בהמשך הסוגיא פסק רב כר"א, וא"כ יהי' משמע דמפתח או חותם א' יועיל לדינא לענין יין. והק' תוס' ועוד ראשונים, הרי רב פסק לקמן דחבי"ת, דהיינו חלב, בשר, יין, ותכלת, אסורים בחותם א', וצריכים דוקא ב' חותמות. עוד הק' מהא דאמר ר' אשי לעיל דחומץ וכו' סגי בחותם א', דמשמע דיין גמור צריך ב' חותמות. ועוד, הגמ' לקמן שקיל וטרי בענין היכי דמי חותם ביד חותם, וא"כ משמע דבאמת צריך כן לדינא. וכ' תוס' לחלק בין עכו"ם ובין ישראל חשוד, דרק עכו"ם מהני בחותם א', אבל ישראל חשוד צריך יותר מזה, מפני שהוא בטוח שיאמינוהו, ואינו מירתת כ"כ, ולכן צריך חותם בתוך חותם. אבל הר"ן (י: בדפי הרי"ף) כ' דרב אדרב לא קשיא, דהא חזינן דמה דרב אמר בסוגיין דהל' כר"א תלוי במח' אמוראים, אם באמת רב אמר כן או לא. ומה דאמרי' בסוגיין היכי דמי חותם בתוך חותם, י"ל דאי' נפק"מ בזה לרבנן ביין, וגם לדידן לענין חלב, בשר, ותכלת, אבל באמת אין צריך ב' חותמות ליין (ולדבריו אין מוכח שיש חילוק בין עכו"ם ובין ישראל חשוד). ומה דאמר ר' אשי לעיל, חומץ וכו' סגי בחותם א' (אף דיין גופא סגי בחותם א' לדינא, וא"כ ודאי חומץ סגי בחותם א'), שם ג"כ הי' אזיל בשי' רבנן, דלתרוצי מתני' אתא, ודחק נפשי' לתרוצא אליבא דרבנן, אע"ג דלא קיי"ל כוותיהו. אולם כ' הר"ן ע"ז דאי"ז מחוור, והוא רוצה ליישב דלעולם קיי"ל דבעינן ב' חותמות, אלא היכא דמודיע להגוי ענין החותם, דאם הודיע להגוי ענין החותם, אז הגוי מירתת טפי, ואז סגי אף בחותם א'. ועוד הביא הר"ן תי' אחר, דבאמת נח' ר"א ורבנן הוא בעושה מפתח וגם חותם, דר"א ס"ל דסגי במפתח וחותם, וחכמים ס"ל דבעינן ב' חותמות גמורין, אבל כ"ע מודו דחותם א' לא מהני, וכ' דכן משמע מדברי הרמב"ם, וכ' הר"ן שכן מטין דברי הרי"ף.**

(ג) **אפי' יין משתמר בחותם בתוך חותם- ע' בריטב"א לקמן (סא:) דהעיר דמבואר**

וכ' הרמב"ן דאין זה נראה. עוד כ' הרמב"ן (וביתר ביאור בריטב"א), דגזירת שכר היתה גזירת אחרונים לחומר בנותיהן (וכמש"כ תוס'), והיינו שלא מצינו גזירה זו בשום משנה או ברייתא, ולכן י"ל דהקלו לשתות שכר גוים אפומא דחנותא, וכו'. וכמו דאמרי' לקמן, דשכר הוא שמצא דשמצא, ותוספת חומרא הוא, ולכן הקלו בה. ודייק בלשון הגמ' "מפני מה אמרו שכר של נכרים אסור", דהיינו ד"אמרו" האחרונים כן, ולא אמרי' "מפני מה 'אסור' שכר של גוים". [אולם לפי גירסתנו שאנו גורסים באמת מפני מה אסור וכו', אזל דיוק זה.]

(ח) **ותרוייהו משום חתנות- העיר התוס', ומביאו הש"ך (יו"ד קי"ד, א'),** הא אית בי' משום בישול עכו"ם, דהא מבשלין התבואה. ותי' דאינו עולה על שלחן מלכים. ועוד, כי היכי דאמרי' דהתבואה בטילה לגבי המים לענין הברכה, כן הוא לענין האיסור בישול עכו"ם. וע' בב"ח (שם, א', ד"ה וכתבו), שכ' להעיר דבמלכותו אין שייך לומר דאינו עולה על שלחן מלכים, שהרי שפיר עולה על שלחן מלכים. וכ' דגם מש"כ תוס' דהתבואה בטלה לגבי במים, ק' לומר כן, שהרי התבואה הוא העיקר. ואין ראי' ממה שאנו מברכין שהכל עלי', שהוא משום דנשתנה לגמרי, ולא משום דהתבואה בטלה לגבי המים. ולכן כ' דמה שאין שייך בשולי נכרים בשכר, היינו משום דתבואה נאכל כמו שהוא חי, ולכן אין בזה איסור בישול עכו"ם. ועוד כ' ליישב דכשגזרו חז"ל על שלקות עכו"ם, לא כללו בזה שכר, שהרי שכר אין בה קירוב דעת כ"כ, ואינו נכלל בהגזרה [ומשמע קצת דאף משום בשול לא גזרו, שהרי היו יכולים לגזור על שכר, ומה שלא גזרו, היינו דלא גזרו עליה כלל, ואף משום בשול שלה לא גזרו].

בסוגיא שם דצריך שומר לשמור היין, ולא סגי בחותם. וכ' דשם מיירי באו מפתח או חותם, אבל בחותם בתוך חותם הרי הוא כשומר. ועוד הביא מהרשב"א, דס"ל דאם מיירי ביין של ישראל, אז סגי בחותם בתוך חותם, אבל אם מיירי דמטהר יין של נכרי, בזה אמרי' דכיון דהנכרי יש לו שייכות גדולה להיין, בזה לא סגי אלא בשומר ממש.

(ד) **אפי' יין משתמר בחותם בתוך חותם- הק' הרשב"א,** ליחוש שמא ניקב העכו"ם החבית כעין ברזא ויוציא ממנה. וכ' דקיי"ל דלא חיישינן לשיתומא (ע' לקמן סט:), ואפי' למ"ד חיישינן, כל זה הוא רק במגופת החבית, אבל בגוף החבית לא, דקשה לינקב.

(ה) **היכי דמי חותם בתוך חותם- פ"י הריטב"א,** "כלומר, עד היכן חשיב, ולקולא נקטי' לה דאפי' בהא סגי". וע"ש שהביא מהראב"ד דכש"כ דשני קשרים משונים חשובים שני חותמות, וכ' הריטב"א דכן עיקר. עוד כ' הריטב"א (לעיל בד"ה ר"א) בשם הר"י דשתי אותיות חשיבי ב' חותמות, וזה היכר חותם הוא לכל אדם, שאין הגוים יודעין לכתוב. אבל כ' דבמקום שהמשומדים מצויין, או במקום שהגוים יודעין כתיבתנו, אז לא מהני.

(ו) **גזרה ישן אטו חדש- הק' התוס' רבנו אלחנן,** בדברים שלנו שנתגלו, דקאמר ישן מותר ויבש אסור, אמאי לא גזרי' בהו ישן אטו חדש כמו שכר דהשתא. ותי' דהא קחזינן ל' כשהוא ישן או כשהוא חדש, ולא אתי למיטעי ב'.

(ז) **ר' פפא מפיקין ל' לאבכא דחנותא ושתי... ותרוייהו משום חתנות- העיר הרמב"ן,** הא איסור פת עכו"ם ג"כ משום חתנות הוא, ומ"מ מבואר לקמן (לה:): דאפי' מי שאוכל פת עכו"ם חוץ מחנות העכו"ם עובר על התקנה, ומ"ש. ותי' ד"שאני פת דאליה חתנות דידי", מפני שהכל צריכין לו. ועוד, שהוא מעשה נשים, משא"כ בשכר". עוד הביא ליישב מהראב"ד, דמה דאמרי' דשכר אסור משום חתנות, אין הכוונה דהשכר עצמו מביא לידי חתנות, אלא דגזרו על השכר משום יין, שהוא אסור משום חתנות.